

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 636.

CHICAGO, ILL., dne 20. novembra (November 20), 1919

LETO—VOL. XIV.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

DELAVSKI SVETI V AVSTRIJI.

V ruski revoluciji so igrali delavski sveti izredno veliko vlogo in deloma jo igrajo še sedaj, daši ne več v takem obsegu kakor takrat, ko je padel carizem in potem, ko so boljševiki izpodrinili vlado Kerenskega. Beseda "sovjet" je danes znana med narodi, ki jo komaj izgovarjajo, in z razvojem ruske revolucije je tako tesno spojen pojem delavskega sveta, da se pogostoma smatra sovjetski sistem za pravi karakteristikon boljševizma. To je sicer popolnoma zgrešeno. Delavski sveti so nastali v Rusiji davno pred zadno revolucijo in so bili že pri prvem prevratu aktivni. Boljševiki jih niso iznašli in jih tudi niso smatrali za neizogiben del svojega režima, temveč so jih le uporabili, ker so že obstajali, ko so oni nastopili in ker so takrat reprezentirali takorekoč edino faktično moč v Rusiji. Lenin sam je v dobi vlade Kerenskega zelo energično zahteval, da se skliče ustavodajna skupščina, ki jo je bil smatral za najbolj kompetentno, da se v njej izrazi volja naroda.

V tako živahnih časih, kakršni so naši, se marsikaj hitro pozabi, pa se ni čuditi, da so tudi pojmi o Rusiji v splošnem precej megleni in površni. To velja med drugim tudi za sovjetski sistem. Po vseh deželah je med takozvanimi radikali razširjeno mnenje, da so sovjeti nekakšno čudežno zdravilo, s katerim bi se dale odpraviti vse socialne bolezni. To je prevzaprav edina točka, v kateri se strinjajo tisti, ki se sami označujejo za radikalne. Nasprotno se je med takozvanimi zmernimi razvilo mnenje, da mora biti vse, kar je v zvezi z nezadovoljivimi razmerami v Rusiji, biti samo ob sebi slabo, pa so jim vsled tega tudi sovjeti postali nekakšno strašilo, katerega se skušajo varovati, čim največ mogoče.

Njim pomenije sovjeti že toliko kolikor diktatura in civilna vojna.

Zmota je na obeh straneh. Sovjeti so institucija kakor mnogo drugih, institucija, ki je la ko dobra in lahko slaba, kakor na primer sodišče, vlada, parlament in še marsikatera druga.

Delavski sveti ne eksistirajo le v Rusiji. Tudi v drugih deželah so se ustanovili in živijo svoj način. Pojmi se bodo precej razbistrili, če se pogleda tudi na te formacije. V avstrijski republiki na primer obstajajo delavski sveti že čez poldrugo leto in imajo tudi že svojo zgodovino. Ne bo odveč premotriti, kako se je v tej

deželi razvijala in kako se še razvija njih delavnost.

V Avstriji se delavski sveti niso razvili, oziroma niso nastali po ruskem zgledu. Porodili so se leta 1918 v januarski stavski dunajskega in okoliškega proletariata iz nezaupanja do tedanjih voditeljev socialno demokratične stranke. Njih pravi namen je bil ta, da bi dobilo delavstvo v podjetjih neposreden vpliv na vodstvo socialistične politike in zlasti da bi moglo kontrolirati zelo kritizirano delovanje politične in strokovne birokracije v stranki. Ti delavski sveti so bili torej del organizacijskega aparata socialno demokratične stranke, kar je tudi iz tega razvidno, da je mogel biti član okrajnega delavskega sveta le tisti, kdor je bil tudi član politične in strokovne organizacije socialno demokratične stranke in obenem odjemalec lista "Arbeiter Zeitung".

Po novemberski revoluciji se je v delavskih masah razvilo novo življenje. Radikalnejše struje so se orientirale bolj na vzhod, in ko ni stranka pokazala nagnenja, da bi posnemala ruske metode, je prišlo do ustanovitve posebne komunistične stranke. Ta se je postavila brez pridržka na podlago boljševiškega programa in diktature delavskih in vojaških svetov v Avstriji. Njena agitacija in brezobzirna kritika socialno demokratične politike ni ostala brez vpliva na delavske svete in na državni konferenci teh svetov dne 1. in 2. marca 1919 so se v organizaciji svetov izvršile temeljite izpremembe. Predvsem je bilo sklenjeno, da se dopolni mreža svetov tako, da je bil lahko izvoljen vsak član strokovne organizacije, ki smatra za cilj proletariata odstranitev kapitalističnega produkcijskega sistema, razredni boj pa za sredstvo, s katerim naj se doseže ta cilj.

Socialno demokratična stranka je imela dotlej delavske svete v svojih rokah. Da jih je sedaj odprla delavcem vseh socialističnih smeri, se ni zgodilo le zato, da bi se našla tla za skupna posvetovanja vseh struj in aparat za skupne akcije vsega socialističnega proletariata, ampak tudi zato, ker je stranka smatrala za pametno s koncesijami vzeti komunistom veter iz jader in preprečiti ustanovitev posebnih komunističnih delavskih svetov.

Nove volitve v delavske svete so se vršile že ob večji udeležbi delavstva, daši se ni moglo

vodstvo stranke niti sedaj ogreti za delavske svete, in "Arbeiter Zeitung" na primer je prinesla pred volitvami le nekoliko opazk, ki so obsegale komaj par vrstic. V nekaterih okrajih so bili izvoljeni tudi komunisti, ki so seveda skušali v svetih uveljaviti svoje nazore in se niso hoteli zadovoljiti le s platoničnim priznavanjem diktature. Toda njih agitacija za "revolucijo", ki je postala živahnejša zlasti, ko je prišel na Ogrskem komunistični režim do oblasti, se je krušila prav ob odporu delavskih svetov, v katerih so si socialni demokratje ohranili številno in moralno premoč.

Idejna in agitacijska atmosfera, v kateri so se avstrijski delavski sveti znašli meseca aprila, maja in junija, je povzročila potrebo nove državne konference, ki se je sklicala za zadnje dni julija in prve dni julija. Tukaj ni šlo več za formalna vprašanja kakor volilni red, ampak za probleme temeljnega smisla svetov, za njih naloge in cilje. Razmerje med proletariatom in sveti ni bilo pač niti sedaj popolnoma jasno. Komunisti so dali zopet povsem jasno razumeti, da vidijo v delavskih svetih aparat proletarske revolucije, katerega bi bilo treba takoj porabiti z razglasitvijo diktature svetov. Socialni demokratje niso izrazili enotnega mišljenja o smotru teh institucij.

Večina zunanjih delegatov je zelo neprikrito zavrgla idejo diktature, češ da bi bilo s to metodo računati šele tedaj, če bi ostala pot demokracije neuspešna. Izmed dunajskih delegatov so nekateri skušali dokazati, da niso delavski sveti nikakor namenjeni za zatiranje demokracije, ampak da jo imajo oživeti. Glavni referent na kongresu, Fritz Adler, se je očitno trudil, da bi združil razne, nasprotno in deloma nejasne nazore, pa je zastopal mnenje, da naj delavski sveti ostanejo avtonomi organi in si po situaciji, kakršna nastaja, prilaste pravice, ki jim gredo.

Tako se tudi danes lahko pravi: Obstanek delavskih svetov v Avstriji ne pomeni, da je ondotni proletarijat, zlasti pa da je ondotna socialna demokracija nagnjena na levo in da stoji na podlagi diktature, kolikor se s tem razume nasilna vlada manjšine. Sicer priča to najjasnejše politika stranke, v katere čelu so ljudje, ki stoje zelo blizu organizaciji svetov, n. pr. Bauer, Deutsch. V stranki so ljudje, zlasti v strokovnih organizacijah, ki silno trpe, ker se jim zdi, da so stara sredstva proletarskega boja, politična in strokovna organizacija, zapostavljena. Drugim se zdi, da nastaja v svetih organ, ki je nasproten pravi in resnični demokraciji. Tretji zopet mislijo, da so sveti pravi produkt revolucije in pričakujejo, da pride za Avstrijo čas socialne revolucije, v kateri postanejo delavski sveti odlični administrativni organi razredne države.

Ako se ne damo zavesti s teoretičnimi spori o namenu svetov in preiščemo njih resnični pomen v Avstriji, pridemo do zaključka, da so postali kljub svojemu revolucionarnemu licu v po-

litičnih razmerah, kakršne so se razvile v obdobju republiki izza ustanovitve komunistične stranke pravzaprav opora mirnega razvoja in socialnega napredka.

V resoluciji, ki je bila sprejeta na državni konferenci delavskih svetov, je sledeči odstavek:

"Delavski sveti so izraz resnične volje vsega razredno zavednega proletariata vseh smeri v Avstriji in le oni imajo pravico dajati iniciativo za masne akcije delavstva, sklepali o njih in pozivati nanje." Ta odstavek je določil delavskim svetom trdno mesto v proletarskem gibanju in izročil boljševiske elemente socialistični večini, četudi se je to zgodilo za ceno izgube prejšnjega pomena stranke in njenih političnih organizacij. Danes ne govori masam avstrijske socialna demokracija s slavnostnimi manifesti, ampak okrajni delavski svet, četudi ne govori v bistvu nič drugače.

Avstrijski delavski sveti igrajo pač tudi na gospodarskem polju znamenito vlogo. Postali so organi proletarske kontrole nad izvrševanjem ukrepov, ki se tičejo prehranjevanja in odlični faktorji v boju proti druginji in oderuštvi. Prav zaradi tega dela so v krogih buržvazije strašila, dasi praviloma ne prekoračujejo okvirja, določenega od vlade, od zakonov in naredb, in je njih delavnost pravzaprav le samopomoč prebivalstva tam, kjer je birokracija nesposobna.

Obstanek delavskih svetov in zlasti njih delavnost na gospodarskem polju je izzvala ustanovitev meščanskih in konservativnih kmečkih svetov, ki zelo živahno reagirajo na delovanje delavskih svetov.

Z delavskimi sveti v Avstriji ni problem taktike nikakor rešen, temveč je le prenešen na drugo polje. V svetih se trkajo vse smeri socialno demokratične stranke, kakor v strankinih organizacijah, le da so tukaj še pomnožene s komunistično smerjo. Ali postanejo avstrijski delavski sveti sredstvo diktature in proletarske uprave kakor v Rusiji, je odvisno od nadaljnjega razvoja, zlasti pa od tega, če se da avstrijsko delavstvo prepričati, da vodi pot diktature ne le hitreje, ampak tudi bolj zanesljivo k socializmu. Doslej se ne more reči, da bi bila večina delavstva tega mnjenja. Tudi ni znamenj, da bi se v njegovem mišljenju pripravljal podoben preobrat. Po vsem sodeč bodo imeli delavski sveti v avstrijski republiki znaten pomen, ki pa bo vendar vse drugačen kakor v Rusiji.

Lahko se pravi, da bi bila za avstrijsko delavstvo nesreča, če bi se to izpremenilo. Sedaj ima delavstvo v državi za dober del več moči, kakor bi je moglo imeti, če bi odločevalo le njegovo število. Ako bi poseglo po radikalnejših boljševiskih sredstvih, bi to provociralo besen odpor buržvazije in reakcionarnih kmetov. V tem oziru so razmere v avstrijski republiki vse drugačne, kakor so bile v Rusiji. Tukaj ni meščanstvo tako slabotno in če se postavi na noge, bi delavstvo lahko izgubilo marsikaj važnega.

kar je v dobi revolucije pridobilo, razun tega pa bi se mu še lahko zabarikadiral pot do nadaljnjih uspehov, ki jih po sedanjem položaju najbolj zanesljivo pričakuje od mirnega razvoja.

Henderson o pravicah strokovnih organizacij.

Znani zastopnik delavcev v angleškem parlamentu Arthur Henderson je, govoreč o rudarski stavki v Ameriki in z ozirom na brezuspešnost industrijalne konference, ki jo je bil predsednik Wilson sklical v Washington, dejal, da skušajo ameriški podjetniki delavskim organizacijam odreči pravico do obstanka. Njegova izjava se glasi:

“Poizkus, da bi se omejila moč delavskih organizacij, se opaža tudi v Angliji, kar dokazuje zakon o industrijalnih sodiščih, ali tukaj so se podjetniki vsaj naučili, da so strokovne organizacije potrebne in za industrijo koristne.

Kolikor si morem jaz napraviti pojma o zadevah ameriške rudarske stavke, se mi zdi, da obsega velevažno vprašanje za organizirano delo. Ker smatram stvar tako, se čutim opravičenega, da izrečem svoje mnenje o položaju, dasi ne bi rad dejal ničesar, kar bi pomnožilo grenkost spora.

Zdi se mi, da gre na strani delavcev enostavno za zahtevo strokovne organizacije za povišanje plač in boljše delovne pogoje v rudnikih mehkega premoga. Odkrito rečeno ne razumem, zakaj smatra vlada Zedinjenih Držav stavko za nezakonito zaroto, razun če skuša vsiliti načelo prisilnega razsodišča v industrijalnih sporih. To se mi zdi, da je temeljno vprašanje v stavki ameriških premogarjev.

Pomnožili so se dokazi o želji, da se omeji moč delavskih organizacij v Angliji in Zedinjenih državah. V vaši deželi imate prepoved, ki je bila izdana proti voditeljem rudarjev, v Angliji imamo pa zakon o industrijalnih sodiščih kot frontalen napad na nekatere elementarne varnosti strokovnih organizacij.

Moja resna sodba je, da bodo morale strokovne organizacije v Ameriki in v Angliji biti na straži vpričo tega razvoja. Prisilno razsodišče ob sedanjem sistemu industrijalne organizacije je predmet, s katerim je težko in nevarno ravnati vpričo sedanjega razporedenja organiziranega delavstva. Nobenega dvoma ne more biti, da se bo organizirano delo povsod uprlo vsakemu poizkusu, da se mu izvije orožje stavke iz rok. Izkušnja je morala pokazati, da se ne more z zakoni odpraviti pravica stavke. Bolje je ne poizkušati tega, kajti nikdar ni dobro spraviti zakon v zaničevanje.

Angleški municijski zakon je obsegal prepovedi proti stavkam, toda to ni preprečilo, da so rudarji v South Walesu ustavili delo ali pa da so nastali resni industrijalni spori v Clydu. Taki slučaj bi bili lahko dokazali vladnim uradnikom in podjetnikom, da je sprava vedno bolja od prisiljenja.

Kar se tiče vzrokov nemira v Ameriki — pravzaprav v obeh deželah — se ne bojujejo delavci le za višje plače in za boljše delovne pogoje, ampak tudi da dosežejo resnično deležnost v industriji in da se postavi nov motiv javne službe namesto privatnega profita, glavnega vira tekmujočega kapitalizma.

Stvarna razlika je v tem, kako se ravna z industrijalnimi spori v Ameriki in v Angliji. V Veliki Britaniji so dosegle strokovne organizacije mnogo več priznanja, nega se namerava v Ameriki. Moje mnenje je, da je divji značaj delavskih bojev v Zedinjenih Državah pripisati dejstvu, da odrekajo podjetniki delavskim organizacijam praktično pravico obstanka. Razpad nacionalne industrijalne konference v Washingtonu je posledica tega dejstva. V Angliji smo se naučili, kar se morajo podjetniki v Ameriki šele naučiti, da so strokovne organizacije faktor stabilnosti v industriji. Kot unionist in človek, ki veruje v spravo, zasledujem industrijalni boj v Zedinjenih Državah z največjim zanimanjem in z napetostjo. Moje simpatije kakor simpatije vsakega strokovnega delavskega voditelja so popolnoma na strani ameriških delavcev.”

James Oneal:

Amnestija in nekaj zgodovine.

V zgodovini ameriške republike so bili možje in žene trikrat podrejeni samovoljnemu zakonu, ki so omejevali svobodo izražanja misli.

Prvikrat se je to zgodilo v drugi polovici John Adamsonove uprave, ki je bila zadnja pod predstvom federalistov. Drugikrat je bilo to v teku civilne vojne, v kateri pa je bilo do gotove meje v očigled zagovornikov suženjstva opravičeno. Tretjič se godi to sedaj, v času hipokricije in strahopetnosti sedanje administracije.

V svojem spisu “Revision and Reunion” oligarhičnih federalistov, prve stranke, ki je upeljala inkvizicijo in davljenje kot sredstvo za doseg takozvanega “amerikanizma,” piše Woodrow Wilson sledeče:

“Za časa Washingtonove in John Adamsonove administracije je ostala stara federalna hierarhija skoraj nedotaknjena; konservativni, izobraženi in posedujoči razredi iz New Englanda in Juga so držali vlado v svojih pesteh kakor da so jo podedovali in da je njihova . . . Slepí vsled razgretosti in čezmernega zaupanja v sami sebe, so takrat prisilili kongres, da je sprejel samovoljne zakone proti inozemcem in proti vstajam. Ti zakoni so zelo razdražili in oplašili ljudstvo dežele . . . Federalisti so svojim grehom dodali še enega, ki se je zrcalil v nastopanju denarnih in aristokratskih razredov . . . in končno so povrh tega grešili še na ta način, da so vporabljali moč vlade, da zatro svobodo govora in porotno razsodišče. To je bila velikanska napaka, ki se ni dala nikdar popraviti, in na koncu John Adamsonove uprave je moč federalistov prenehala.”

Zakon proti vstaji je bil predhodnik zakona proti špijonaži in avtor gornjih stavkov ju je podpisal kot predsednik Zedinjenih držav. Če so federalisti zastopali konservativne in posedujoče razrede svojega časa, deli Wilsonova stranka isto kakovost enako z republikansko mašino. Pod zakoni federalistov je bilo vrženo v ječo mnogo uradnikov, največ vsled tega, ker so izražali svoje simpatije v prilog revolucionarne Francije. Mnogo jih je danes po zveznih ječah, ker izražajo svoje simpatije z revolucionarno Rusijo.

Federalistična stranka je postala najbolj od ljudstva sovražena stranka v zgodovini; edina stranka, ki ji je ljudstvo zaupalo v dobi civilne vojne, je bila vsled tega demokratična stranka. Vsled zakonov proti inozemcem in zakonom proti vstaji, ki jih je bila sprejela federalistična stranka, je dobila pri volitvah leta 1800 velike udarce, katerih ni nikdar več prebolela. Smrtno udarjena se je vlekla do 1814. ko so njeni ostanki na hartfordski konvenciji skrivoma poskušali z zaroto, da se odcepijo od držav New Englanda in se priključijo Kanadi.

Demokratična stranka je bila, ki je leta 1800 vodila boj proti vstajajočim kapitalističnim, bankirskim in trgovskim razredom, ki so skušali vpejati potom federalistične stranke diktaturo.

Volilni proglasi in govori Wilsonove stranke tedanjih dni se čitajo kakor protesti, ki so danes na dnevnem redu proti ječarjem današnje uprave. Če je primera popolna, bo demokratična stranka izginila iz površja in ljudstvo jo bo tako iz srea sovražilo, kakor nobeno drugo politično stranko v moderni zgodovini.

Na tisoče neodvisnih mislecev se nahaja danes v vladnih ječah. Vzeta jim je svoboda potom stranke ki predstavlja najbolj zaostale in nepismene kraje Zedinjenih držav — Juga. Temu davljenju se pridružuje naravno tudi republikanska stranka s Severa, ki predstavlja kapitalistično plutokracijo. Te mislece se drži v ječah, ko ni nobenih vojnih nujnosti več, in ko so že celo nekatere evropske monarhije izrekle nad političnimi jetniki amnestijo.

Lincoln je celo v sredi vojne leta 1863. izdal proglas amnestije in dal gotovemu razredu kršiteljev svobodo. Toda demokratični kršitelji nevedo, če je vojna končana ali ne. Poleg tega je neki uradnik izjavil, da v tej deželi ni nobenih političnih jetnikov! Povdarjal je, da je "svobodna dežela" in da kot v taki ne more biti nobenih političnih jetnikov. Tako se ustvari teorija, da se pomeže z dejstvi, ki pričajo, da je naša trditev resnična. Da ni jetnikov, se seveda ne zanika, ampak da so to politični jetniki, se oporeka. (Smatra se jih za zločince). Na tako nečuten in strahopeten način se zagovarjajo hlapčevski politični agenti kapitalistične reakcije, da opravičijo svojo birokracijo.

Na podoben način slepomišijo tudi z drugimi rečmi, ki imajo vezo z vojno. Vojna je na pr. končana, če pride vpoštev prohibicija; toda vojna se še nadaljuje, če pride v poštev premogarska stavka. Vojna z Rusijo sploh ni bila nikdar proglašena! — vzlic temu se pošilja Kolčaku orožje in druge po-

treščine. Tudi blokade ni proti Rusiji, toda ladje v pristaniščih te dežele ne morejo dobiti dovoljenja, da odplujejo v Petrograd. "S tem je vojna končana," je dejal predsednik, ko je podal poročilo o premirju. Kasneje je proglasil trgovino oproščeno od vonje kontrole in jo je izročil "iniciativi biznismenov."

Vojna je končana, v kolikor pridejo v poštev profitarji; ni še končana, če pridejo v poštev premogarji, delavci v jeklarnah, če pride v poštev Kolčak, Rusija, blokada in politični jetniki. Vojna se nadaljuje; naperjena je proti delavskemu razredu, proti skupnim organiziranim delavcem, proti svobodi govora, proti svobodi tiska, proti mozem in ženam, ki so v ječah zaradi svojih misli.

To je, kar ima danes v mislih reakcija. Ta situacija je klic vseh delavcev v vrste, da pomnože sile, ki so na straži proti nevarnosti temne dobe.

Naš klic v tem času bolj kakor kedaj poprej, bodi, v vrste, v politično in gospodarsko organizacijo, od koder se ima razlegati klic: Svobodo političnim jetnikom! Na dan z amnestijo!

Socijalizem je več kakor upanje.

Današnji svet stoji na pragu velikih in važnih družabnih izprememb, s katerimi bo spojena tudi usoda socialističnega gibanja. Kadar se razvozljajo zamotani problemi sedanje mednarodne situacije, ne bo socijalizem več le mednarodno gibanje, temveč postane mednarodni režim.

Socijalizem se nam kaže danes v treh oblikah, ki jih je mogoče imenovati po deželah, v katerih prihaja do moči. Te dežele so Rusija, Nemčija in Anglija. Ruska oblika se označuje kot boljševiška in neznanstvena. Nemška je znana kot parlamentarna, medtem ko je angleška oblika do gotove meje politična, pri tem pa v veliki meri industrijalna.

Te tri oblike so bile porojene iz različnih razmer. Za sedaj so med njimi velike razlike, ki jih določajo razmere, toda sčasoma se bodo medsebojno zblížale.

Kdo bi bil mislil, da pride ruska revolucija, kakor je prišla? Kdo bi bil mislil, da pride taka revolucija, prva svoje vrste v zgodovini, z mužikom na čelu? S tem mužikom, ki je bil mobiliziran, daleč od svojega doma, a oborožen. Tu pa so bila vprašanja zemlje, dela in kruha, in na vsa naj bi se naenkrat obrnila pozornost.

Revolucija je izšla iz razmer, kakršne so obstojale, in ni dobila niti tiste oblike, ki so si jo bili zamišljali ruski revolucionarji sami, ampak povsem drugačno. Kerenskij ni uspel, ker je bil preslab za veliko nalogo. Lenin je bil močnejši in večji. On je oportunist v pravem pomenu besede in je zagrabil stvar, kakor je bil našel pred seboj.

Danes ni za socialiste v Rusiji nobene izbire. Morda je bila mogoča pred leti. Morda bi bila ob drugih razmerah tudi pozneje mogoča. Danes pa je v Rusiji le ena alternativa: Lenin ali Kolčak? Druge itbere sploh ni. To je razlog, da so socialisti po

vsem svetu prej za Lenina, kakor da bi podprli Kolčaka. Položaj je tak, da se je treba odločiti za socialističen režim kakršnekoli vrste, ali pa za najnevarnejšo obliko narodnega piratstva, banditstva in carske reakcije.

To je vzrok, da podpirajo tudi socialisti, ki ne pripadajo k boljševiški frakciji, boljševiško vladno, da odbijejo sile, ki ji prete od vseh strani. To je vzrok, zakaj poskuša Martov združiti vse socialistične skupine, da podpro in ohranijo socialističen režim s pomočjo vseh socialistov.

V Nemčiji je situacija drugačna. Nemško delavstvo se naslanja na tovarne, katerih v Rusiji ni. Ko je bila v Nemčiji revolucija v teku, ni bila ljudska ogorčenost revolucionarna v tem smislu, kakor se pozna revolucionarno razpoloženje drugod. Revolucionarna čuvstva so bila večinoma politična, naperjena proti kajzerstvu, junkerstvu in dinastičnemu režimu. Zato tudi ni nemška revolucija šla dalje, kakor je šla in kakor je bilo treba, da je šla.

Toda agitacija neodvisnih socialistov pod vodstvom ljudi, kakršni so Hugo Haase, Georg Ledebour in drugi, izpremeni tudi Nemčijo. Bodisi da bo režim skrajno zmernih, kakršni so Noske, Ebert in njima podobni, gnan od zadej stoečih sil v radikalnejšo smer, ali ga pa nadomeste neodvisni socialisti. Zadnji slučaj je skoraj najverjetnejši. Skrajno zmerne socialiste v Nemčiji kritizirajo sedaj že taki ljudje kakor Scheidemann. Vse to pomeni, da se v Nemčiji giblje.

Kljub tendenci v radikalnejšo smer je pa položaj v Nemčiji neizmerno različen od onega v Rusiji. Nemčije ne napada nihče od zunaj. Večinske socialiste, ki vladajo na Nemškem, kritizirajo in napadajo torej lahko brez strahu za važnejše interese in odkrito socialisti vsega sveta in prav tako lahko podpirajo neodvisne socialiste. S tako opozicijo ne dajejo splošni reakciji nikakršne moralne opore ali pomoči, kakor bi jo dajali, če bi na Ruskem delali težave, tisti socialistični frakciji, ki vlada.

V Zedinjenih Državih predstavlja delavstvo, kakor doslej še vedno, zadnjo stražo revolucionarnega gibanja. Seveda se giblje tudi tukaj. V sedanjih časih prinaša eno leto pogostoma toliko razvoja, kolikor ga je bilo včasih v petdesetih. Zato se tudi tukaj lahko marsikaj pričakuje.

Premogarji, na primer, ki so pred kratkim zborovali, so se izrekli za podporo sovjetske Rusije in za ustanovitev neodvisne delavske stranke. Stare politične teorije pokajo druga za drugo. V splošnem javnem življenju nimajo več nekdanjega pomena. Stare stranke se razpadajo in delavstvo se ne meni več za stara gesla. Amerika je postala del sveta in ne more nikakor več misliti na osamljenost. Prav v kratkem lahko spoznamo, da ni Amerika v revolucionarnem gibanju več zadnja straža, ampak da prihaja v prve vrste.

Ameriškem delavstvu ni danes več težko zasledovati politične trike in spoznavati interese kapitalističnih strank, ki se med seboj bijejo za prvenstvo in zato, da dobe ali obdrže državne vajeti v svojih rokah. Delavstvo prihaja do spoznanja, da nima od

teh medsebojnih kapitalističnih bojov ničesar pričakovati in se tudi boljbolj izraža v tem smislu. Opozicija delavstva proti ligi narodov je vse kaj drugega, kakor opozicija republikancev ali demokratov. Na poti so velike izpremembe.

Kadar dobe socialistični režimi v Evropi bolj izražene in jasne oblike, kakor doslej, bo socialistični režim na horizontu po vsem svetu. Kadar se to zgodi, pride Internacionala ne več kot upanje v bodočnost, temveč kot izpolnitev tega, po čemer je zavedno delavstvo vsega sveta leta in leta koprnelo. Socializem se tedaj uresniči.

—V.—

Peter Kropotkin:

Umetniki inspiracije in ljudstva.

Od vseh strani prihajajo tožbe o propadanju umetnosti. In dejstvo je tudi, da smo daleč za velikimi mojstri renesanse. V zadnjem času je res tehnika umetnosti zelo napredovala. Na tisoče ljudi, z gotovo vrsto nadarjenosti, goji vse nje panye, toda zdi se, da umetnost sama beži od ljudi. Tehnika napreduje, toda inspiracija se ogiblje bolj kakor kdaj preje ateljejev umetnikov.

Od kje naj tudi pride? Samo velika ideja lahko inspirira umetnost. V našem idealu je umetnost enakopomembna z ustvarjanjem, treba je gledati v bodočnost. Toda če odštejemo nekaj redkih, zelo redkih izjem, je profesionalni umetnik preveč neveden, preveč buržoazijski, da bi lahko odkrival nova obzorja.

In take inspiracije tudi ne najde v knjigah: treba jo je zajeti iz življenja, toda sedanja družba ne nudi takega življenja.

Raphael in Murillo sta slikala v dobi, ko se še ni spajalo iskanje novih idealov s starimi religioznimi tradicijami. Slikala sta, da okrasita velike cerkve, ki so bile pobožno delo mnogih generacij. Bazilika, v svoji svečanosti in vzvišenosti, s katerima je spominjala na življenje srednjeveškega mesta, je lahko inspirirala umetnika. Delal je za ljudski spomenik; neposredno se je obračal do množice in od te je prejemal zopet inspiracijo. Govoril je k njej v enakem zmislu, kakor so jej govorili ladjarji cerkve, gotski stebri, slikana okna, kipi, portalo polni ornamentov. Toda največja čast, po kateri stremljiva današnji slikar, je, da vidi svojo sliko v zlatem okvirju viseti v muzeju — to je v prostoru, kamor se mečejo stare stvari — kjer visi kakor v Pradu Murillov "Vnebohod" in Velasquezov "Berač" poleg "Psov Filipa II." Ubogi Murillo, ubogi Velasquez in vi ubogi grški kipi, ki ste živeli na Akropoli svojega mesta, ase morate danes dušiti na rdečih tapetah Louvra!

Ako je obdeloval spreten kipar svoj mramor, je poizkušal, da mu vdahne duh in temperament svojega mesta. Vse njegove strasti, vse njegove slavne tradicije so morale zopet oživeti v delu. Danes ni

mesto več celota, nobene idejne skupnosti ni več. Mesto je le kup slučajno znešenih ljudi, ki se ne poznajo, ki nimajo skupnih interesov, razen interesa, da obogate na stroške velike mase. Domovine ni več ... Kakšno skupno domovino naj bi imela tudi mednarodni bankir in capinski proletarec?

Le kadar bodo dosegli zopet mesto, ozemlje, narod in skupina narodov svojo enoto v socialnem življenju, bo zopet zajemala umetnost svojo inspiracijo v splošni ideji mesta ali federacije. Potem bo zasnoval arhitekt spomenik mesta, ki ne bo ne cerkev, ne kaznilnica, ne trdnjava; potem bodo vedeli slikar, kipar, eizeler, ornamentar, kje da bodo postavili svoje slike kipe, ornamente — ti vsi ki zajemajo vso svojo ustvarjajočo silo iz enega in istega življenskega studenca in ki hite zedinjeni in zmagnosni bodočnosti nasproti.

Toda dotlej bo umetnost le životarila.

Najboljše slike modernih slikarjev so še one, ki kažejo naravo, vas, dolino, morje z njegovimi nevarnostmi, gorovje v njegovi krasoti. Toda kako naj nam predoči slikar poezijo dela na polju, če je gledal to delo le v duhu, si ga le predstavljal, ne da bi ga kdaj sam okusil? Ako pozna to delo tako površno, kakor pozna ptica selilka dežele, preko katerih leti? Ako ni v vsej svežosti isvoje vesele mladosti od ranega jutra hodil za plugom, ako ni okusil radosti hoditi s krepkimi kosci in v širokih zamahih kosil travo — ako ni nikdar tekmoval z razigranimi dekleti, katerih spev napolnjuje travnike? Ljubezni do življenja na kmetih, do tega, kar rodi zemlja, ne pridobi s tem, da izvršuje študije s čopičem. To ljubezen pridobi le, če služi zemlji, a kako naj jo slika, če je ne ljubi? Zato je vse kar so izvršili najboljši slikarji na tem polju, še nepopolno, dostikrat napačno, največkrat le plod sentimentalnosti. Sile ni v teh delih.

Treba se je vračati od krepkega dela na polju, treba je videti zahajanje solnea, treba je biti kmet s kmeti, da se ohrani sijaj solnea v očeh.

Treba je hoditi z ribičem na morje ob vsabi uri dneva in noči. Samemu je treba ribariti, boriti se z valovi, kljubovati viharju in okusiti po trdem delu veselje, ko se dviga napolnjena mreža ali pa doživi razočaranje, če je mreža prazna — šele tedaj se doume poezija ribjega lova. Treba je biti v plavžu, treba je poznati vso utrujenost, vse trpljenje in tudi veselje ustvarjajočega dela — kadar kuje delavec železo v svetli luči plavža; treba je čutiti življenje stroja, da ve, kaj je človeška moč, da jo prenese v umotvor. Treba se je poglobiti v življenje ljudstva, preden si ga kdo upa predstavljati.

Dela teh umetnikov bodočnosti, ki bodo živeli z ljudstvom, ne bodo na prodaj, kakor niso bila na prodaj dela velikih umetnikov preteklosti. Ta dela bodo integrirajoči del skupnega življenja, ki ne bo moglo obstojati brez njih, kakor ne more biti delo brez umetnika. Tedaj bodo prihiteli ljudje in gledali ta dela, njihova ponosna in čista lepota bo dobrodejno vplivala na srea in duše.

Da se bo mogla umetnost razvijati, bo morala biti s tisočeriimi vezmi zvezana z industrijo, tako da postaneta eno, kakor je bil že dopovedoval Ruskin in kakor je dostikrat poudarjal socialistični poet Morris: vse, kar obdaja človeka, v njegovem domu, na cesti, v notranjosti in zunanosti javnih poslopji, vse mora biti najčistejša umetnost.

Toda to je mogoče uresničiti le v družbi, kjer bodo uživali vsi blagostanje, veselje, mir. Potem bodo šole nastajale umetniške združitve, v katerih bo lahko dokazal vsakdo svoje sposobnosti, kajti umetnost bo nemogoča brez množice tehničnih in fizičnih pomožnih delavcev. In te združitve umetnikov bodo okrasile javna poslopja in hiše svojih članov tako, kakor so okrasili oni plemeniti prostovoljci iz Edinburga stropce in stene velike mestne ubožnice.

In kadar bo ustvaril slikar ali kipar delo zgolj osebnega občutja, polno intimnosti, tedaj ga bo poklonil ljubljeni ženi ali prijatelju. Ali bo to delo, vzkipelo iz ljubezni, zaostajo zao delo, ki zadovoljuje danes bahavost bankirjev in buržvazijev, ker veljajo mnogo denarja?

Svet se pomiče v smeri socialistične družbe.

Socializem ni načrt ali preračunjena zadeva bodočnosti. Socializem je filozofija zgodovine, analiziranje kapitalistične družbe in program družabne izpremembe, ki jih narekuje analiza. Ta analiza ali študij pokazuje, da je bilo človeštvo, od kar je začelo spoznavati civilizacijo, vedno v boju za nadvlado svojih fizičnih razmer. V tem boju je družba razdeljena v razrede, ki imajo nasprotno interese. Boj se je vršil v jedru glede pridobivanja bogastva, in izprememba oblike pridobivanja je bila temelj vseh revolucij za izpremembe v politiki in v vladi.

Dolge dobe zgodovinskih izprememb kažejo celo vrsto gotovih družabnih oblik s posebnimi življenjskimi šegami, verskimi obredi, moralnimi običaji, postopanjem vladajočih razredov in njih vladnih oblik. Suženstvo, fevdalizem in kapitalizem, so najdoločnejše oblike teh družb. Toda kakor so se te družbe po svoji obliki razlikovale druga od druge, so bile v načelu enake. To je število suženjskih družb lahko obstaja istočasno v različnih delih sveta. Lete se lahko razlikujejo v manjših detaljih, toda v načelu so enake. Spremembe teh oblik se ne vrše skokoma ali naekrat, ampak imajo svoje korenine v preteklosti. Nobena človeška modrost jim ni začrtala programa, kako se imajo razvijati, ampak so bile produkt družabnega razvoja.

Kakor vse druge družabne oblike, tako je tudi kapitalizem produkt družabne oblike. Svoj izvor ima v merkantilni dobi, v dobi fevdalizma, v dobi suženjstva, v dobi barbarizma in kanibalstva. Kakor se je bil uveljavil fevdalizem, tako se je moralo uveljaviti namesto njega nekaj drugega. Kaj naj bo njegov naslednik, ne morejo odločiti utopistični sanjači. Odgovor mora priti potom znanstvene

analize zgodovinskih in gospodarskih sil, ki so zapopadene v suženjski dobi prošlosti. Človek se pri računanju in prorokovanju glede na gospodarske izpremembe v glavnih točkah lahko moti, toda če hoče poznati bodočo družbo in se o njej poučiti, ni drugih pripomočkov, kakor zgodovinska analiza.

Naše analize nas pripeljejo do spoznanja, da je kapitalistična družba dospela skoraj do svojega viška. Svetovna vojna je bila velikanski sunek, katerega sile ga skušajo razsuti. Utemeljen je ta sunek v produkciji blaga potem kapitalističnega razreda za pridobivanje nadvrednosti. Gospodarski sistem je v dobi vojne skrahiral. Vlade so bile prisiljene prevzeti ta sistem v svoje roke in ga okovati z obroči, morale so ga zdraviti in prehranjevati, da se ni sesul, še predno je ena sila porazila drugo.

Doba po vojni pokazuje njegovo splošno trohnulost in njegov padeč v Rusiji, kakor delno tudi v nekaterih drugih evropskih deželah. Njegova sesulost se pričakuje z vso bojaznijo tudi v drugih krajih, celo v tej deželi. Kjer je zatonil, ali kjer mu grozi prepad, zavzema v očeh inteligentnih ljudi njegovo nasledstvo vedno neke vrste socializem. Čuvaji kapitalizma imenujejo to nasledstvo z raznimi imeni kakor komunizem, boljše vizem in celo anarhizem. Ne glede na to, kaj je njegovo ime, je to socializem, ki prevzema njegovo obliko, kakor ga že dotični narod sprejema in so bile zrele razmere zanj.

To seveda ni za socialiste nobeno presenečenje. Naši čitatelji vedo, da so socialisti po vsem svetu vodili račune o družabno zgodovinski analizi nad 50 let. Oni vedo, da na način, kakor je moral gospodarski zakon zlomiti kapitalistični družbi njegovo obliko, je postal socializem neizogiben.

Evropski socialisti so smatrali, da mora splošna vojna, ki so jo pričakovali strahoma že leta, življenje kapitalistične družbe skrajšati. Njih vera se je v tem oziru izpolnila.

Wilson je pred kratkem dejal, da je bila vojna radi trgovine. Vsaka večjih kapitalističnih sil si je nakupičila velikansko množino nadprodukcije in čezmernega kapitala. Ene so iskale trgov izven svojih dežel za odkladanje blaga, druge so iskale zopet trgov za investiranje kapitala. To je nagnalo izvozni kapital ven iz svojih meja v svet za trgi — v Azijo, v Afriko in druge oddaljene kraje. Končno se je to nagnjene osredotočilo v dve veliki skupini in boj za svetovno trgovino se je pričel. Ostalo nam je znano. Če bi se v deželah produciralo le za potrebo, kakor uči socializem, bi ne prišlo do svetovne vojne. Ne da bi se državniški zavezniških sil kaj naučili iz te vojne, je bila mirovna konferenca posvečena zopet, da zagotovi zavezniškim silam bogate trge, kupčijska pota in kraje za vlaganje kapitala za svoje kapitaliste in bankirje.

Mnogo krajev je bilo razdeljenih v obliki poverjenjstva ali takozvanih mandatov. Nič drugega ni mogla izvršiti mirovna konferenca. Življenje kapitalizma je odvisno od odlaganja nadprodukcije in kapitala, ki je izprešan iz delavstva. Če ni mogoče najti za to blago postojank, novih trgov, je in-

dustrialna kriza neizogibna. Kapitalizem je paraliziran.

Ko enkrat nemore več poslovati, tudi nemore dajati svojim sužnjem — delavcem zaslužka in reorganizacija na drugačni podlagi je neizogibna.

To je s socialističnega vidika v analizi kapitalističnega razvoja glavna točka. Pri tem ni treba gledati na prehod prirejati nobenega posebnega splošnega načrta, ki naj bi odgovarjal za vse kraje sveta do pike enako. Lahko se uveljavi ta prehod v Rusiji na en način, v Angliji na drug način in v tej deželi zopet na tretji način; toda vedno v soglasju stopnje družabnega razvoja, oblike vlade, značaja kriz in izobrazbe in organizacije množic. Socialist poskuša seznaniti nesocialiste z gospodarskimi zakoni, ki te izpremembe označujejo ter pripraviti množice na te izpremembe, kadar so tukaj. Njegov apel je v glavnem naslovljen na delavce, ki imajo največ koristi od teh izprememb. Značaj dobe, ki je pred nami, se lahko opiše s par besedami: odprava privatne vloge v industriji, v prevozu, v produkciji in trgovini z nadomestitvijo skupnega lastništva in produkcije za uporabo in splošno korist. Profiti za nekaj tisočev velikih kapitalistov in gonja za svetovnimi trgi in vlogami kapitala, bodo izginiti. Ljudstvo bo vzelo v svoje roke moč družabne produkcije in uprave in jo bo uporabljalo v korist vse družbe. V tej smeri se suče danes svet — in to bo socializem. —č.

Boj za osvoboditev političnih jetnikov.

Tekom vojne so bili v Zedinjenih državah sklenjeni posebni zakoni z namenom, da se obvaruje dežela špionaže in sploh akcij, ki bi mogle biti v prid sovražniku. Bodisi, da je bilo besedilo teh predpisov premalo določeno, bodisi da se je njih namen in obseg v mnogih slučajih napačno tolmačil, je bila praktična posledica ta, da je bilo na podlagi teh zakonov izrečenih presenetljivo mnogo strogih obsodb proti ljudem, ki gotovo niso bili v zvezi s sovražnikom, niti so imeli namen, da mu pomagajo. Večina niso bila kaznovana dejanja, ampak nazeri in izrazi misli, vsled česar so take obsodbe dobile političen značaj.

Ameriško javno življenje, v čigar temeljih je bila osnovana svoboda mišljenja in izražanja, ni v normalnih časih poznalo politične persekutivne legislature. Zakoni, ki omejujejo svobodo prepričanja, govora in tiska, so torej izjemni, tuji duhu ameriške konstitucije in najboljših ameriških tradicij, nasprotni načelom demokracije, in so mogli biti le z ozirom na vojne nevarnosti razumljivi. S koncem vojne so minili vsi razlogi za tako zakonodajstvo, naj je prej o nje priporočljivosti kdo že sodil kakorkoli. Da se vrne v deželo demokracija, je čim hitrejša odprava vseh izjemnih zakonov neizogibna; a če so imeli res namen zaščite, za katero ni po povratku miru več logične potrebe in podlage, je enako nujno, da se od-

stranijo zle posledice zakonov, ki so mogle nastali le v izrednem vojnem času, to se pravi, da se razveljavijo nadaljni učinki sodb, katerih značaj je bil političen in ki so bile izrečene le na podlagi izjemnih določb. Bilo bi absurdno, da ostanejo ljudje še nadalje v ječah zaradi pregreškov, ki pred vojno in po vojni ne bi bili pregreški.

Popačenje demokratičnih načel bi bilo, če bi ostale osnovne politične svobode suspendirane dlje, kot je to mogoče opravičevati z varnostjo dežele. Če se je Amerika bojevala za demokracijo, ima njeno ljudstvo v prvi vrsti pravico, da se mu zagotovi in zavaruje demokratična prostost, brez katere bi bile Zedinjene države izročene reakciji in njenemu neizogibnemu tovarišu, nezakonitemu boju.

V drugih državah, kjer so bile politične persekucije mogoče s porabo normalnih zakonov, je bila po končani vojni njih žrtvam vrnjena svoboda z amnestijo. Kazni, izrečene v Ameriki v političnih slučajih, so bile bolj drastične, kakor v najbolj avtokratičnih evropskih državah, in so v največjem nasprotju s pravnim čutom ljudstva. Ker je bil zakon, ki jim je dal povod, izjemen, je tudi za remediuro potrebno izjemno sredstvo, obstajajoče v amnestiji.

Tri tradicije ameriških pravic so svoboda govora, svoboda tiska in svoboda shajanja.

Prvi očetje ameriške neodvisnosti so šli v revolucijo do skrajne mere, da so se te tradicije dosegle in uveljavile. Njim je bilo življenje ravnotako drago, kakor je nam. Vzlie temu so ga žrtvovali, da so izvojevali vsaj nekaj sreče, ki jo daje svoboda.

Te temeljne pravice so bile zadnje čase odpravljene po uradnikih, ki so se izneverili ustavi. V teku zadnjih treh let je bilo odpravljenih v ječe na stotine dobrih ljudi, ker so se poslužili svobode govora, svobode tiska in svobode mišljenja — tega, za kar so se naši praočetje borili in kar je zajamčeno v ustavi Zedinjenih držav.

Ti ljudje se niso strinjali z večino z ozirom na vojno. Nekateri so izjavili svoje mišljenje ustmeno, drugi pismeno, zopet drugi so bili proti vojni vsled njihovega verskega prepričanja.

Vsi ti so bili popolnoma v mejah svojih ustavnih pravic. Njihove kazni so bile jasno kršenje zajamčenih ustavnih pravic. Naši praočetje so se borili za priznanje in varstvo nazorov manjšin. Naravno je, da večine niso nikdar preganjane, enostavno zato ne, ker so v večini. Ravno to je bil vzrok, da so naši praočetje hoteli zavarovati manjšine z jamstvom v ustavi. Te jamščine so bile namenjene za stalno, zlasti v zaščito manjšin v času nestrpnosti in takih kriz, kakor je na primer vojna.

Ko je bila vojna z Mehiko, so Abraham Lincoln, Daniel Webster in Charles Sumner nasprotovali vojni, ko je bila le-ta v teku.

Osebe, ki so danes v ječah, niso storile nič drugega, kakor to, kar so storili njih praočetje.

Uradniki, ki so danes na krmilu, poskušajo ljudem natveziti, da so ti ljudje nezaželeni državljani. Tega ni treba verjeti nikomur, kajti le-ti niso storili nič drugega, kakor izrazili so svoje trdno prepri-

čanje, da je bilo tisto, kar so govorili, v interesu človeštva.

Nekateri izmed teh so najboljši možje in žene v deželi. Če ne bi bilo v Ameriki takih mož in žena, bi neodvisnost Zedinjenih držav sploh ne bila mogoča. Z večino gre lahko vsak strahopetec in topoglavce.

Dolžnost vseh svobodoljubnih državljanov je, da sedaj, ko ni več nobene zunanje "sovražne" nevarnosti, pomagajo te ljudi osvoboditi.

Mnogi naši juslovanski socialistični klubi, društva SNPJ., SDPZ. in SSPZ. so se odzvala za osvoboditev teh jetnikov s prispevki za legalen boj. Tajništvo JSZ. je razposlalo nabiralne pole tudi društvom K. S. K. J., od katerih pa do danes ni prejelo nobenih prispevkov. Po tej akciji je mogoče soditi na prednost in duh, ki vlada pri skupinah med ameriški Slovenci.

Tista društva, ki se še niso odzvala apelu za ta fond, lahko še to store.

Boj za osvoboditev političnih jetnikov mora trajati tako dolgo, dokler ne bo vsled legalnega pritiska, ki ga vrši American Freedom Liga, proglašena splošna amnestija.

Tajništvo J. S. Z.

H. Pajer:

Nacionalizacija zemlje.

"Jernej, tako je naredila posvetna postava: Jernej bo zidal hišo in kadar bo dozidal: gospodar na peč, Jernej čez prag; Jernej bo oral in bo sejal in bo žel: gospodarju žetev in kruh, Jerneju kamen; Jernej bo kosil in Jernej bo mlatil, Jernej bo spravljaj seno in slamo, in ko bo napolnil skedenj in podstrešje in hlev: gospodar na mehko posteljo, Jernej na trdo cesto; postarala se bošta gospodar in Jernej: gospodar bo sedel na zapečku in si bo palil pipo in bo prijetno dremal; Jernej se bo skril za hlev in bo poginil na gnili stelji. Tako je naredila posvetna postava. Božja zapoved pa je naredila: trpi krivico, Jernej, in kadar te udari sosed na desno lice, ponudi mu še levo; in če ti ugrabi sukno, daj mu še srajco.

Ivan Cankar: Hlapec Jernej.

Socializem je stremljenje, da se uveljavijo načela demokratizma na gospodarskem polju. Odpraviti hoče anarhijo kapitalističnega gospodarstva in jo nadomestiti z znanstveno utemeljeno kolektivno organizacijo gospodarstva na ta način, da izvede združabljenje vseh proizvodnih sredstev. To je temeljno načelo socializma.

Cilj socializma je na podlagi gospodarske enakopravnosti smotreno urejena človeška družba, v kateri so vsa proizvodna sredstva, ves proizvodni kapital skupna last. Ker je pa človeška družba razdeljena na posamezne socialne skupine, na narode in države, in ker so te družabne skupine na različnih kulturnih stopnjah, zato se združabljenje ne more vršiti v okvirju celokupne človeške družbe, temveč se bo vršilo v okvirju držav oziroma narodov. Bližnji cilj socializma je torej socialistična država. Zaradi demokratičnega načela, ki zahteva enakopravnost vseh družabnih skupin, morajo biti vsa socialistična stremjenja za vse socialne skupine enaka. Zato je socializem, kot splošna družabna politična smer,

mednarodni. Le pota, po katerih hočejo posamezne socialistične stranke in posamezni socialisti doseči cilj socializma, in detajlni načrti, po katerih se naj zgradi nova stavba socialistične države, so pri različnih narodih včasih različna.

V okvirju največje enote, države, se bo vršila socializacija v obliki podržavljenja, v okvirju najmanjše enote, v občini pa v obliki komunalizacije. Ker so demokratične države enonarodne, zato pomenja vsako podržavljenje obenem nacijonalizacijo.

Kapital je danes večinoma v zasebni lasti. Imamo zasebni kapitalizem. Socializem ni naperjen proti kapitalu sploh, temveč le proti zasebnemu kapitalizmu, to je proti zasebnemu neomejenemu razpolaganju s kapitalom. Socializem hoče samo oni kapital, ki proizvaja, iztrgati iz rok zasebnikov in ga podružabiti, da prepreči s tem vsako zlorabo kapitala v sebične svrhe posameznikov ali interesnih skupin. Zato socializem ne nasprotuje osebnim lastninam vobče. V socialistični državi se izpremeni zasebni kapitalizem v komunalni, državni, oziroma v narodni kapitalizem.

Kar označujejo danes za naroden kapital, v večini ni last naroda, temveč last po rojstvu ali po statusu privilegiranih posameznikov. Ta označba je neumestna, nezmisljena. Nikakor ni isto, ako imajo posamezni državljani, oziroma posamezni člani naroda proizvodna sredstva v rokah ali pa če jih ima država, oziroma narod. Premoženje v narodu še ni narodno premoženje. Kapital v državi še ni državni kapital. Kar označuje zasebnokapitalistična država za svojo industrijo, to večinoma ni njena industrija; kar imenujejo narodna zemlja, ni last naroda, temveč last nekaterih. Le v toliko, v kolikor je vse to socializirano, govori država ali narod lahko o svojem kapitalu, o svoji industriji, o svoji zemlji.

Predpogoj vsake države je državno ozemlje, to je zemlja. Ker državo ne tvorijo samo posestniki zemljišč, temveč vsi državljani brez razlike, zato je zasebnokapitalistična država takoredoč le najemnik onih privilegiranih državljanov, ki imajo svojo zemljo. Da postane zemlja v pravem pomenu last države in ne samo metaforično, jo je treba podržaviti, da postane last naroda, jo bo treba nacionalizirati.

Zemlja predstavlja posebno vrsto kapitala, ki je za človeštvo neobhodno potreben. To najvažnejše produkcijsko sredstvo je navezano na določeni prostor, se ne da razmnožiti, ne prenesti, ne zamenjati. Le stavbno zemljišče se da v gotovem oziru pomnožiti s stavbo nadstropij.

Zemlja je podlaga vsem ostalim vrstam produkcijskih sredstev, industrije in obrti. Poljedelska produkcija je korenina ljudskega blagostanja. Od te so odvisne vse druge panoge produciranja.

Zemlja je nastala brez sodelovanja ljudi, brez ljudske zasluge. Ako izpremeni človek neplodno zemljišče v plodno zemljo, ne more trditi, da je dotični kos zemlje njegova lastna zasluga. Le izprememba je njegova zasluga. Po socialističnem načelu, ki zahteva kot merilo odmene delo in zaslugo, ima dotičnik le pravico do sadov, katere je pridelal. Po nobeni logiki pa ne more izvajati iz tega osebno last-

ninsko pravico do dotičnega kosa zemlje. Po naravnem pravu bi morala biti vsa zemlja, površina kakor tudi podzemski zakladi, naravne sile in sploh vse, kar je nastalo brez ljudske zasluge, kolektivna lastnina vseh.

Zemlja je danes z malimi izjemami zasebna last posameznikov. Lastnik dela ž njo kar hoče. Zakoni omejujejo zasebno zemljiško lastnino zelo neznatno. Ljudje, ki nimajo svoje zemlje, so posredni ali neposredni najemniki zemljiških posestnikov. Ker je zemlja tudi proizvodno sredstvo in celo tako, ki producira do gotove mere samo, zato je dana tu možnost, da tisti, ki imajo zemljo, izkoriščajo one, ki je nimajo. Zemljiška lastninska pravica tvori velik privilegij.

Tudi v najmanjšem obsegu tvori zemlja lahko vir brezdelnih dohodkov. To se dogaja posebno pri zemljiški špekulaciji. Neploden kos zemlje na periferiji mesta, za katerega je dal posestnik neznatno svoto, mu prinese brez dela tisočake, kakor hitro se prižene stavbno vrvenje do dotične parcele. Za posebno ugodno ležeča stavbišča se plačujejo v večjih mestih ogromne svote. Teh svot bi gotovo nihče ne plačeval, če ne bi imel upanja, da zasluži pri najemninah velike svote brez dela in truda. Lastnik stavbnega zemljišča odere onega, ki kupi zemljišče. Kupea odere poleg tega tudi zasebni podjetnik, ki mu postavi hišo. Hišni posestnik odira najemnika, najemnik pa svojega podnajemnika. Tako nastane veriga odiranja. Ljudje, ki nimajo ne zemlje ne strehe, so na milost in nemilost izročeni onim, ki imajo oboje. V interesu hišnih posestnikov, ki grade stanovanjske hiše le v lastno potrebo in zaradi profita je, da je stanovanj malo, kajti manj če jih je, tem dražja so in tem večji dobiček se jim obeta. V zasebni lastnini stavbnih zemljišč in v zasebni gradnji stanovanjskih hiš je temeljni vzrok stanovanjske mizerije. Individualističen družaben red je glavni krivec, da mora stanovati revnejše ljudstvo, razred izkoriščanih, v neprimerno dragih, nezdravih, neestetičnih tesnih stanovanjih, v vlažnih kletih in podstrešnih brlogih, ali pa da se mora potikati proletarijat v velikih mestih brez strehe okoli, da mora prenočevati pod mostovi in po kanalih. Značilna za sedanji družabni red, ki sloni na tisti hvalisani svobodi, so velikomestna podzemska javna stranišča, ki so stokrat lepša kot pa povprečno stanovanje proletarijata.

Kdor ima več zemlje, kakor jo more odbelati sam s svojo rodbino, je primoran, da pusti del zemljišča neizrabljenega oziroma le deloma izrabljenega, da ga dá v najem ali pa si najame delovne moči, da izrabljuje vse zemljišče. Čim večje je posestvo, tem večji so omenjeni faktorji.

Ker dovoljuje osebna lastninska pravica svobodno razpolaganje z zemljo, zato jo pusti posestnik lahko neizrabljeno. To se dogaja na velikih posestvih zaradi malomarnosti posestnika ali pa namenoma, če živi posestnik v takem blagostanju, da se mu obdelovanje ne zdi potrebno. Tako postopanje je silno nesocialno in škoduje tam, kjer zemlje splošno primanjkuje, vsemu narodu.

Ako dá posestnik zemljo, ki mu je odveč in katero noče sam izrabljati, v zakup, tvori to vir dohodkov pridobljenih brez dela. To je zemljiška renta. Gospodar žanje tam, kjer ni sejal. On živi od žuljev najemnika. Nepridelan dohodek že z gole zemljiške posesti, zemljiška renta, je ena izmed največjih krivic sedanjega družabnega reda.

Gibalna sila v zasebnokapitalističnem gospodarstvu je profit. Zasebna produkcija v industriji in obrti ne izdeluje produktov zaradi potrebe posameznikov in družbe, temveč zaradi dobička v svrhu množitve kapitala v rokah posameznikov. Tako tudi zemljiški posestnik, najemnik, poljedelski producent, kmet ne obdeluje zemlje zaradi splošne potrebe, temveč v prvi vrsti za lastno osebno potrebo in v drugi vrsti zaradi profita. Čim več ima zemlje, tem več delaveev mora najeti, če hoče obdelati vso zemljo. Kakor v industriji, tako si stojita tudi tu dva gospodarska razreda nasproti: razred zemljiških posestnikov, kmetov, in razred poljedelskih delaveev, hlapcev. Pot izkoriščanja je tudi tu prosta. Tudi kmet lahko živi od žuljev tujih rok. Hlapec Jernej orje in seje, gospodar pa žanje in uživa sadove.

Kar velja za posameznega poljedelca, velja tudi za omejeno število v proizvajalni zadrugi združenih posameznikov. Brezdelni dobiček gre tu namesto v en žep, v več žepov. V bistvu je stvar ista. Le ako bi tvorili vsi občani brez razlike v okvirju občine eno samo veliko zadrugo, ali pa vsi državljani v okvirju države, le tedaj se omeji ali pa odpravi vsako izkoriščanje. Prvo bi pomenilo komunalizacijo, drugo pa podržavljenje produkcije.

Izdatno poljedelstvo je podlaga narodnega blagostanja. Čim več sirovin in sadežev pridelava zemljedelstvo nad lastno potrebo, tem več ljudi se lahko peča z drugim delom. Proizvodi tega dela pa koristi jo zopet kmetijstvu.

In kdo ima pri nas, ako izvzamemo maloštevilna, pod vodstvom strokovnjakov racijonelno upravljana večja posestva, to najvažnejše produkcijsko sredstvo v svojih rokah? Oni sloj naroda, ki je povprečno na najnižji kulturni stopinji, ki je splošno in strokovno najmanj izobražen in zaradi tega najbolj neveden in konservativen!

Zagovorniki privatnokapitalističnega gospodarstva govore kaj radi o načelu gospodarske svobode, ki baje vlada. Pa vendar omejujejo obrtniške koncesije z raznimi predpisi in zahtevajo v rokodelstvu in drugih poklicih vajensko dobo, oziroma šolanje, izpite in izpričevala. Najvažnejše proizvajalno delo, zemljenska produkcija, pa je prepuščena skoraj popolnoma svojevolji neizšolanega konservativnega kmeta. To je res svoboda! Ampak doslednost bi zahtevala to svobodo povsod, ne samo v kmetijstvu. Če se zahteva v obrti in drugih poklicih primerno šolanje, strokovna izobrazba in dokaz sposobnosti, se sme z isto pravico zahtevati to tudi od kmetovalcev.

Naš povprečen kmet nima nikakega strokovnega znanja o modernem poljedelstvu, o umni živinoreji, o racijonelnem gozdarstvu in o tehničnih pridobitvah na drugih tozadevnih poljih. On gospodari še vedno po starih primitivnih metodah, kakor so go-

spodarili njegovi pradedi. Pridelava veliko manj in z večjim trdom kakor bi pridelal, če bi bil njegov obrt tehnično in komercialno na višini dobe. S to neekonomično izrabo zemlje ne škoduje le sam sebi, temveč celotnemu narodu.

Druga ne manj važna ovira, da se pri nas poljedelska produkcija ne more povzpeti na višino, je ta, da je zemlja pri nas razkosana na male obrate. Koncentracija obratov je nujni predpogoj, da se zviša produkcija. Da delujejo veliki obrati veliko bolj racijonelno kakor mali, ne velja samo za industrijo, temveč tudi za vse druge produkcije. V malih obratih je nemogoče izrabljati vseh pridobitev tehnike in bilo bi tudi silno neekonomično. Naš mali in srednji kmet hočeta v prvi vrsti preživeti s pridelanimi produkti sebe in družino; zato poizkušata pridelati vse doma brez ozira na plodonosnost produktov. Iz konservativnosti producira stvari, ki se sploh ne izplačajo. Vsled nevednosti ne pozna onih vrst produkcije, ki bi mu njegov trud boljše poplačale. Vsled svoje nevednosti in konservativnosti je silno nezupljiv napram novotarjam, trdoglav in nepodjeten. Samovoljstvo je razpaseno tu kakor nikjer drugod.

Naš mali kmet ima čestokrat tudi premalo zemlje, tako da ga ne more zadostno preživljati. Gospod na svoji zemlji, a berač. Od zore do mraka se ubija in peha na silno neekonomičen način, v potu svojega obraza za vsakdanji kruh. Niti v nedeljo nima mesa v loncu. Včasih je pokrival svoj gospodarski primanjkljaj z domačo obrtjo. Tisti časi so minuli. Vse splošna vpeljava strojev in centralizacija produkcije sta izpodrinili domačo obrt. Danes je navezan skoraj edino le na produkte svoje zemlje. Ako ga zemlja ne preživlja, je primoran, da gre med dninarje, v mesto, v tvornico ali v rudnik prodajati svojo delovno moč velepodjetju, ki jo zna bolj plodonosno nalagati. Mali kmet živi večinoma, včasih le zaradi svoje nepodjetnosti in skoposti, bolj proletarsko in stanuje bolj revno kakor marsikateri tvorniški delavec, ki je brez privilegija, ki ga ima kmet v lastni zemlji in lastni strehi. (Dalje prihodnič.)

Sodnik Gemmill iz Chicage je na nekem predavanju dejal, da je petdeset odstotkov vseh zločinov v Chicagi povzročenih po inozemcih. Dejal je, da niso državljani, niti ne nameravajo postati. Dotaknil se je tudi organizacije I. W. W., o kateri je trdil, da ima veliko večino članov med inozemci, ki so se zakleli uničiti zakone te republike. Kot zdravilo proti njim priporoča ta sodnik deportacijo na debelo.

Lahko je mogoče, da je 50% čikaških zločincev inozemcev, saj je med prebivalstvom Chicage nad polovico inozemcev. Toda večino čikaških zločinov je pripisati na račun mladini inozemskih starišev, ki vsled industrijalnih razmer niso utegnili, niti znali, posvetiti dovolj pažnje vzgoji svojih otrok. Oče in mati sta navadno oba zaposljena, kopica otrok pa je v takih družinah skoro vedno brez varstva in se potepa po ulicah. Mnogi postanejo že s šestnajstim letom pocestni banditi, ki postanejo ta-

ki mojstri v svoji stroki, da se jim le težko pride do živega. Četokrat se je že dokazovalo, da je tudi policija v mnogih slučajih v zvezi s takimi elementi, ki uživajo njeno protekcijo. To bi moral vedeti tudi sodnik Gemmill in iz tega izvajati, da se z deportacijami ne bo odpravilo zločincev, katere vzgaja sistem, ki ga je treba izkoreniti.

Človek bi moral biti navsezadnje pravičen tudi proti svojim nasprotnikom, pa četudi so ti I. W. W.; šteti jih v eno vrsto s pocestnimi banditi in bančni mi roparji ni tolerantno.

V Garyju, Indiana, kjer je na tisoče jeklarskih delavcev na štrajku, imajo župana, ki je za "direktno akcijo." Dne 11. novembra je imel govor, v katerem je med drugim dejal, da bi bilo za 10c vrvice ali za 3c svinca mnogo uspešnejše sredstvo za odpravo radikalnih elementov, kakor pa deportacije. Za vsako osebo, ki propagira silo za strmoglavljenje ameriške vlade, bi se potrebovalo le 3 ali deset centov, da se jo odpravi na "drugi svet." Poročilo pravi, da je njegov govor poslušalo 5000 vojakov in drugega občinstva in, so mu navdušeno pritrjevali. Prištaši masne ali direktne akcije se toraj nahajajo v obeh taborih.

Kongres je z vsemi proti enemu glasu izrekel, da je socialistični kongresnik Viktor Berger iz Wisconsin v sled svojega protivojnega stališča za časa vojne z Nemčijo in vsled svojih protiameriških dejanj nesposoben in nevreden zastopati svoj okraj v kongresu in so mu odvzeli mandat. Sedaj so socialisti na javnem shodu v petem kongresnem okraju države Wisconsin soglasno ponovno nominirali Bergerja na izpraznjeno mesto. Izredne volitve se bodo vršile dne 19. decembra.

Osmega novembra je umrl v Berlinu Hugo Haase, predsednik neodvisne socialistične stranke v Nemčiji. V Berlinu je prišlo 8. oktobra pri neki demonstraciji do streljanja in Haaseja so zadele tri kroglice. Ena kroglica mu je razmesarila nogo in rana je postala tako nevarna, da so mu morali 27. oktobra odrezati nogo. Par dni pozneje je dobil zastrupljenje krvi in čez enajst dni nato je umrl.

V Nemčiji in izven nje je bil Haase poznan kot eden najrazumnejših in najradikalnejših bojevnikov socializma. Ko je Bebel umrl je bil izvoljen predsednikom social-demokratske stranke. Nemškemu junkerstvu in militarističnim elementom je bil trn v peti. V dobi vojne je glasoval vedno proti vladnemu kreditu. Ko je bila nemška avtokracija poražena in je prišla na čelo takozvana koalicijska vlada, ki je še danes na krmilu, je nastopal Haase tudi proti njej; zlasti je pobijal pri vsaki priliki vojnega ministra Noskeja, ki je igral vedno v roke reakciji. Haase je bil tudi vodja raznih štrajkov, ki so bili vprizorjeni v tovarnah za municijo in je na ta način pomagal, da je bil kajzer poražen tudi na fronti. Nemška neodvisna socialistična stranka in radikalne struje so izgubile z njim silo, ki jo bo težko nadomestiti.

North Dakota ima guvernerja, katerega ne kontrolira big business. Dne 12. novembra je naznanil, da bo proglasil preki sod za N. Dakoto in da bo država prevzela premogovnike in jih operirala, ker se niso pogajanja med lastniki rogov in stavkujočimi premogarji uspešno završila. Lastniki rogov so se pozneje obrnili na sodišče in zahtevali sodnijsko prepoved proti guvernerjevi nakani, okupirati "privatno lastnino." Sodišče bo najbrže ugodilo želji lastnikov, kajti privatna lastnina je za njih važnejša, kakor interesi toliko pomilovane publike, ki baje največ trpi radi premogarskega štrajka.

Guverner N. Dakote, Lynn J. Frazier ni socialist, ampak član Nestranskarske lige, ki jo finančni interesi tudi proglašajo za boljševisko organizacijo. V svojem programu ima ta liga farmarjev mnogo socialističnega in je v North Dakoti, kjer ima največ moči, dosegla že precejšnje uspehe.

Sedajji štrajki pa delavstvo zopet lahko podučijo, kako napačno je podcenjevati politično akcijo. Ako bi imeli socialisti v kongresu vsaj par duceatov zastopnikov, ako bi imeli nekaj guvernerjev in močna zastopstva v državnih legislaturah, bi imelo delavstvo velikansko moralno oporo in ne bilo bi se mu treba boriti cele mesece za skromne zahteve povišanja plače in skrajšanje delovnika. Naravna bogastva in javna prometna sredstva bi prišla kmalo v ljudsko last, kateremu spadajo. S samimi štrajki se tega še dolgo ne bo doseglo.

Pri zadnjih volitvah v belgijski parlament so socialisti pridobili na račun klerikalcev in liberalcev okoli 22 novi hsedežev.

Prva poročila o izidu volitev v italijanski parlament pripovedujejo, da so prišli socialisti iz boja zelo ojačani. To so bile prve volitve v Italiji, ki so se vršile po proporcionalnem sistemu.

BRITSKA SOCIALISTIČNA STRANKA IN TRETJA INTERNACIONALA.

V zadnji številki smo poročali, da se je članstvo švicarske stranke izreklo s splošnim glasovanjem proti pridruženju moskovski ali tretji Internacionali. Danes imamo poročati, da se je članstvo britske socialistične stranke izreklo za tretjo ali moskovsko Internacionalo. Pri glasovanju je glasovali 98 skupin ali krajevnih klubov za in 4 proti pridruženju. Zanimivo bi bilo vedeti, kako se izreče glede priključitve socialistična Independent Labor Party, ki je po številu članstva vsekakor večja od Socialist Party in je v političnih krogih Anglije bolj vpoštovana kakor katerakoli druga politična stranka. Ta stranka je imela leta 1916 nad 800 krajevnih klubov in nad 75.000 članov. Poleg te stranke pridejo v poštev še Labour Party in Fabian Society.

Iz zadnjih poročil je razvidno, da se je tudi španska socialistična stranka izrekla za pridruženje moskovski Internacionali. Iz istih poročil je posneti, da je španska socialistična stranka zelo slabo organizirana.

Prvi narodni zbor ameriške Labor partije.

Dne 22. novembra se vrši v Chicagu v Carmen's Auditoriumu prvi narodni ustanovni zbor ameriške delavske stranke (Labor Party). Iz letaka, ki ga je poslal pripravljalni odbor za zbor, je razvidno, da je bilo povabljenih na sodelovanje 25.000 lokalnih unij. Bratske delegacije pošljejo britska Labor party, Nonpartisan Liga, Public Ownership Liga, Odbor 48tih in Liga farmarjev.

Največji politični boj bo naperjen, kakor je naznačeno v letaku, proti demokratični stranki — stranki administracije. Ko se počisti z njo, pride na vrsto republikanska stranka. Revolucija — pravi letak — se izvrši mirnim potom, v znamenju delavske glasovnice. Gospodovanje kapitala in politika profitarjev se drobi, kakor se je svoječasnno zdrobila suženjska avtokracija. Čas kompromisov je minil.

Delavska stranka ne prihaja — pravi letak — vsled tega, ker jo morda želi par posameznikov, ampak jo prinaša na površje potreba časa. Boj za odpravo suženjstva črncev je rodilo potrebo republikanske stranke, boj proti avtokratični kontroli kapitala in naravnega bogastva mora biti politični izraz v politični delavski stranki. Labor party je otrok svojega časa.

KLUBOM JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE NA ZNANJE.

Klubi, ki so dobili od socialistične stranke ali "Napreja" v Ljubljani nabiralne pole za zbiranje prispevkov v prilog strankinega tiska, naj pošljejo zbrane svote in pole s podpisi darovateljev tajništvu J. S. Z., ki bo odposlalo vso kolekto in pole h krati v staro domovino. Na ta način bo prihranjeno na denarju, ki bi se sicer pri raznih pošiljkih na raznih bankah zredilo.

Klubi so torej naprošeni, naj vzamejo to navodilo blagohotno na znanje. Vsak klub dobi za poslano tozadevno kolekto potrdilo. — **Tajništvo J. S. Z.**

PRVI IZKAZ PRISPEVKOV ZA SOCIAZLISTIČNI TISK NAŠIH SODRUGOV V STAREM KRAJU.

Meadowlands, Pa.: Nabiralna pola so: Jos. Hrvatina št. 539 — po \$1: Jos. Hrvatina, Mary Jereb; po 50c: J. Blažič, A. Premru, M. Premru, J. Gruden, A. Gruden, P. Dolenč, A. Baje, M. Zalar, S. Premru, A. Posega, J. Bizjak, M. Zupančič, I. Zamida, N. Krčna, A. Martinčič; po 25c: J. Samec, I. Bizjak, M. Bajec, A. Volk, M. Turk, J. Šantel, S. Križaj, M. Žagar, I. Koprivšek, J. Vrčec, L. Zupan, M. Sedlar, F. Svečnik, F. Bajec, A. Tomažin, A. Martinčič, F. Frlič, M. Jakšič, D. Jelič, Jožefa Lenasi, Ivana Ažman, I. Žitka, Frances Žitka, J. Mare, Antonija Koren, K. Komavec, I. Premru, T. Jakopin; po 20c: V. Stepušina; po 10c: A. Miljavec in A. Zajec. — \$17.90. **Tajništvo J. S. Z.**

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

Ustanovljena dne 28.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERZAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANCO TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blas Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Pittsburgh, Pa. — Opozarjam članstvo društva Združeni Slovani, št. 56, SDPZ., na sklep zadnje seje, dne 2. nov., ki se glasi, da se bo vsakega, ki se ne udeleži prihodnje seje dne 7. decembra ob 9. dopoldne v prostorih Kranjskega Slovenskega doma, 57 Butler St., kaznuje v smislu društvenega sklepa. — Ako sta mož in žena v tem društvu, je eden izmed obeh oproščen od udeležbe. Ako oba izostaneta od seje, potem enako podležeta kazni. Izvzeti od udeležbe so bolniki; dolžnost vseh drugih članov pa je udeležiti se seje. Na dnevem redu bodo poleg drugih važnih točk volitve za društveni odbor. V interesu društva je, da si izvolite v odbor najspodobnejše člane, da ne bo pozneje pritoževanj proti službovanju prizadetih odbornikov. Ako se udeleže seje vsi člani in članice, bomo v stanu izvoliti tudi odbor, ki bo odgovarjal potrebam našega društva. — Z bratskim pozdravom, Joseph Dekleva, tajnik.

Conemaugh, Pa. — Društvo Boritelj, št. 1, SDPZ. je na svoji redni seji dne 2. novembra sklenilo, da se mora vsak član udeležiti prihodnje letne seje, ki se vrši dne 7. decem-

bra ob 9. dopoldne. Kdor se seje ne udeleži, bo kaznovan v smislu sklepa zadnje društvene seje. Opravičeni od neudeležbe so le bolniki in nad pet milj oddaljeni člani. Prosim članstvo, naj upošteva sklep društvene seje.—Z bratskim pozdravom, odbor društva Boritelj, št. 1.

Gross, Kans. — Društvo Vstanite Bratje, št. 90, SDPZ., je na svoji redni seji dne 9. novembra t. l. razpravljalo glede glasovnic zaradi spremembe pravil in končno te glasovnice zavrglo, ker niso pravilno izdelane. V glasovnici sta dve točki, za katere se mora glasovati z enim DA ali NE, medtem, ko bi bilo pravilno, da bi se moralo glasovati o vsaki točki posebej, kar bi moralo biti na glasovnici tudi označeno.—Apeliramo na druga društva naše organizacije, da slede našemu vzgledu in izvržejo te glasovnice ter zahtevajo nove, pravilno urejene. — Mi se sicer strinjamo s predlogom, toda ne z glasovnicami, kakor so narejene. — Ignacij Rugelj, predsednik; Frank Homar, tajnik; Vinko Ločnikar, blagajnik; Fr. Smerdu, zapisnikar.

Društvom v pojasnilo.

V naznanilih, oziroma pozivih članom za udeležbo sej, omenjajo nekatera društva denarno kazen za tiste, ki se ne bi pokorili sklepu društva. Takih kazni v listu ne bomo omenjali, ker so denarne globe v društvih po zakonih držav prepovedane.—Ured.

SPREMEMBE PRI DRUŠTVIH S. D. P. Z. V MESECU OKTOBRU 1919.

Štev.

1. Suspendirani: Tomaž Blažena, 5718; Blaž Kovačič, 21; Dragotin Morič, 5183.
2. Suspendirani: Jožef Gričar, 15; Jožef Tomažin, 3955. Črtan: Anton Virant, 3954.
3. Zopet sprejeti iz pasivnosti: Frank Gnezda, 8536; Alojzij Gall, 8507; Suspendirani: Matija Indihar, 4433; Frank Zabukovec, 4579. Pasiven šel v College; Frank Kohovski, 8508. Črtani: Peter Leban, 8517; Jožef Urbič, 4913.
4. Zopet sprejeti: Jurij Kosaber, 351; Odstopil: Andrej Drobnič, 174. Črtani odpotovali v staro domovino: Jožef Mazi, 9411; Frank Jerič, 4027.
5. Suspendirani: Fr. Dobida, 5454; Ant. Kozale, 3750; Jožef Škorec, 5062. Črtani: Pet Widak, 11475; Mojzes March, 8458.
7. Zopet sprejeti: Ivan Kocjan, 7857; Ivan Slak, 1015. Prestopili: Mihael Pavšek, 2728; Rozalija Pavšek, 6392; k dr. 99.
9. Suspendirani: Menart Popovič, 4569; Ignac Šmir, 4372. Črtan: Blaž Gosovič, 7321.
10. Zopet sprejeti: Martin Muren, 294. Odstopil: Jurij Merhar, 4629; Črtan: Jakob Skaza, 7843.
11. Zopet sprejeti: Mihael Curak, 2499.
12. Zopet sprejeti: Mihael Kernicki, 1098.
13. Suspendirani: Fr. Jankovič, 4103; Fr. Tratar, 4890; Karol Salmič, 9741. Prestopil: Ivan Blatnik, 2115; k dr. 70.
14. Novo pristopili: Anton Barak, 11537; Jožef Ozanich, 11538. Suspendirani: Mihael Drguljan, 1451; Anton Verban, 4084.
15. Suspendirani: Jožef Zado, 5668; Marija Zado, 1164; Fr. Reznj, 11293; Rzands Kowsky, 3175; Fr. Sanj, 1994. Črtan: Bruns Kowsky, 4178.
16. Suspendirani: Matijo Kvartuk, 10585; Iv. Korpir, 10903. Črtani zaradi stavkokaztva: Jožef Hudale, 10610; Iv. Aprič, 10589; Jožef Rogine, 10557; Jožef epran 472.
20. Novo pristopil: Frank Herman, 11546.
21. Suspendirani: Iv. Stopar, 1971; Lourenc Male, 9879; Alojzij Kozlevčar, 9888; Marija Marolt, 9862. Prestopili: Valentin Gabnar, 9846; Fr. Jert, 9880; k dr. 109.
22. Suspendiran: Fr. Komotar, 9150. Črtan: Jožef Barborich, 9171. Prestopili: Alojzij Banič, 9555; Terezija Banič, 9186; k dr. štev. 128.
24. Suspendirani: Iv. Turk, 637; Stefan Crnko, 1012; Anzelmo Kogrič, 9670.
29. Prestopil: Anton Ukman, 6177; k dr. štev. 41.
30. Črtani: Iv. Adrian, 10487; Martin Kotar, 10490.
31. Črtan: Ivan Peternel, 2652.
32. Zopet sprejet: August Millar, 5453.

33. Zopet sprejet: Iv. Cirar, 9529. Umrli: Rudolf Grabolšek, 9531. Prestopil: Jožef Golar, 9553; k dr. 86.
35. Črtani: Fr. Glavan, 4415; Frančiška Glavan, 6259; Iv. Rajher, 8318.
36. Črtan: Mike Rojenič, 2502.
37. Zopet sprejeti: Jožef Rupnik, 2824; Jurij Klančič, 4957; Jožef Sah, 3549. Črtan: Leo. Skrabec, 2823.
38. Zopet sprejeti: Ant. Boličič, 6106; Stefan Strucin, 8600; Nick Turkalj, 8606; Helena Turkalj, 8659. Prestopil: Stefan Stucin, k dr. 59.
39. Črtani: Iv. Mikeli, 5801; Peter Dergorgis, 5802; Anton Krese, 5990.
40. Prestopil: Tomaž Podbevšek, 5755; k dr. 51.
41. Zopet sprejeti: And. Marc, 3124; Aloj. Zorc, 9070; Iv. Rangus, 2844; Marija Rangus, 3496; Frank Sinkovec, 9069; Fr. Razengar, 2614; Ignac Pervanija, 2838; Krist Mestnik, 4014; Marija Godec, 2672; Rotija Vodnik, 3032; Ana Kostelic, 4920. Terezija Zimšek, 3497; Jožef Vadnal, 3688. Suspendirani: Iv. Legan, 4485; William Sittar, 303; Iv. Mercin, 1754; Fr. Glivar, 9080; Iv. Taučar, 6229. Črtani: Fr. Škarel, 9108; Mihael Škarel, 9061; Frank Potrebujšč, 4396.
42. Suspendirani: Frank Rakovič, 774; Rozalija Rakovič, 2585. Črtani: Fr. Prelesnik, 6314.
43. Jožef Branisel, 4826. Suspendiran.
44. Črtan: Šel v staro domovino: And. Turk, 9598.
45. Suspendirani: Tomaž Jurkovič, 1674; Marija Jurkovič, 2710; Frank Lupčič, 9801; Ant. Lunka, 9777; Lunka, 9815; Lovrenc Štrukelj, 9786.
50. Zopet sprejeti: Ivan Horvat, 2100; Martin Zafuta, 9226; Fr. Prentel, 9324; Luka Benedičič, 9342; Fr. Adolf, 2105; Marija Franc, 9227; Ivan Apner, 2319; Marija Apner, 9264. Suspendirani: Martin Krušič, 9284; Elizabeta Krušič, 9256; Karol Zapata, 9298; Frank Pušak, 9336; Ana Pušak, 9353. Prestopil: Ivan Miklavc, 9316; k dr. 119.
51. Zopet sprejeti: Aloj. Krajncič, 371; Fr. Klemenčič, Fr. Zagorc, 9877; Josepina Gregorič, 9039; August Saje, 9032; Anton Krnc, 9042; Iv. Vidervol, 9044; Marija Klemenčič, 9051. Suspendirani: Fr. Turk, 9000; Fr. Gervac, 9002; Ant. Berguč, 9014; Fr. Gabrenja, 10326; Fr. Suhadolnik, 10222. Črtan: Fr. Paček, 8981.
57. Črtan: Frank Princ, 11242. Šel v staro domovino
58. Novo pristopili: Tomaž Gembala, 11542; Jožef Skaradnik, 11543.
59. Suspendirani: Iv. Stravs, 3300; Matija Topolka, 3023; Fabjan Rešek, 2732; Jožef Trulec, 4215.
60. Črtani: Fr. Kukel, 8804; Aloj. Praznik, 4805. Prestopil: Iv. Suhadolnik, 7238; k dr. štev. 117.
61. Črtani: Jožef Piškur, 2787; Ivana Piškur, 5609.
62. Zopet sprejeti: Helena Zlindra, 2799. Suspendirani: Marija Mežnarič, 5700; Ana Prmozar, 3967; Jožefa Jeglič, 11121; Jožefa Hribar, 4423; Ida Kržič, 5409; Jožefa Turk, 2801; Ana Mišmaš, 6260; Marija Starc, 4816; Neža Zagar, 3207; Frančiška Unetič, 5643; Marija Bačnik, 3115; Antonia Pečan, 5165; Marija 2806; Ivana Travnika, 4042.
66. Zopet sprejeti: Fr. Potočnik, 10415; Jožef Lipovšek, 10446. Suspendirani: Jožef Čokl, 10413.
67. Novo pristopili: Matija Penkovič, 11539; Ant. Cerjenkovič, 11540.
69. Suspendirani: Iv. Omerzu, 8013. Črtan: Iv. Devič, 7988.
70. Suspendirani: Anton Cusi, 3487.
71. Črtan: Rudolf Rubeša, 6060.
73. Novo pristopila: Eva Slavko, 11547.
77. Suspendirani: Martin Dergan, 4515.
79. Zopet sprejeti: Oloj. Jakobe, 4446; Marija Jakobe, 5410, 5410. Suspendirani: Iv. Božič, 9326; Iv. Dragar, 5099; Jurij Piščak, 5109; Iv. Stripaj, 5110. Fr. Butara, 11143. Črtana: Ana Russ, 6073.
80. Suspendiran: Fr. Sešerko, 6450.
81. Suspendirani: Antonija Kumer, 5281; Anton Kumer, 5511. Prestopil: Anton Bergant, 10036.
82. Suspendirani: Terezija Griefberg, 11033.
83. Zopet sprejeti: Mark Kosumič, 5912.
86. Suspendirani: Frank Črne, 5943; Andrej Kravanija, 6270. Prestopil: Andrej Ballak, 551.
90. Zopet sprejeti: Aloj. Flegerič, 10033. Suspendirani: Mihael Petričič, 10026; Stanislav Petričič, 10012.

91. Zopet sprejet iz pasivnosti Aloj. Koss, 7090. Suspendirani: Fr. Novak, 9379; Iv. Krofina, 7846; Iv. Sintič, 9392; Jozef Kain, 4120.
92. Zopet sprejet: Ivan Bržan, Črtan: Hovard Konc, 11010. Prestopili: Jakob Zupanc, 7311; Leo. Dolenc, 3381.
96. Zopet sprejeti: Fr. Zabukovec, 6447.
97. Suspendirani Rudolf Pavlič, 9940; Jožef Hudek, 9041; Klara Hudek, 11112; Edvard Hudik, 9947; Justina Hudik, 10054; Iv. Keržič, 9952; Marija Tkalec, 9955.
99. Novo pristopili: Marija Rahne, 11535. Zopet sprejeti: Fr. Kočjančič, 9977. Suspendirani: Jožef Aubel, 9978.
100. Suspendirani: Ant. Mlinar, 11250; Iv. Kolar, 11351; Fr. Bezeh, Fr. Zidar, 6588. Prestopil: Matija Derk, 6485; k dr. 111.
106. Prestopil Ivan Brumer, 6765; k dr. 142.
108. Suspendiran: Iv. Strle, 10106.
112. Suspendirani: Ant. Tishler, 10213; Fr. Molic, 10205; Marija Tishler, 10218; Jožef Bečaj, 10221.
117. Novo pristopili: Aloj. Plutt, 11550. Zopet sprejeti: Jožef Majdič, 3651; Štefan Hesk, 7240; Henri Wajmen, 7277. Suspendirani: Mihael Zorc, 7140; B. Cehler, 7181; Fr. Rebernik, 7213. Marija Rebernik, 7253; William Makovski, 7218; Getride Makorovski, 7167.
120. Zopet sprejet iz pasivnosti: Jožef Sterk, 10768.
121. Zopet sprejeti: Fr. Albreht, 9484; Iv. Grdin, 8931; Jožef Mrzlikar, 8930; Lovro Estenich, 8946; Ignacij Šulgaj, 8950; Marija Šulgaj, 8917; Jedert Susman, 8956. Suspendirani: Karol Marošek, 8908; Iv. Pohleven, 8942; Marjek Prevec, 8915; Terezija Pohleven, 8954. Črtani: Ant. Dobrovoljenc, 8928; Fr. Prevec, 8899.
126. Zopet sprejeti Jakob Logar, 6825; Jožef Malenčič, 6847; Ant. Zakrajšek, 6831; Aloj. Kočjaš, 6920. Suspendirani: Jožef Burja, 6840; Jožef Stopar, 6800; Fr. Kozlevčar, 6802; Fr. Oven, 6804; Ivan Dolšak, 6833; Iv. Izanc, 6942; Jennie Izanc, 6852; Ivan Benčič, 6924. Črtani: Aloj. Nagode, 6786; Aloj. Besetič, 6964; Jožef Klemenčič, 6957.
127. Suspendirani: Matija Pernišek, 9466; Uršula Permišek, 9465; Jožef Volkar, 8363; Marija Volkar, 8367.
129. Prestopili: Jožef Mlakar, 10893; Martin Mlakar, 10888; Alojzij Mlakar, 10901; k dr. štev. 10. Ivan Nečemer, 10885; Ana Jordan, 10170; Aloj. Muster, 10887; Fr. Jordan, 10890; Fr. Račič, 10891; Fr. Ogorec, 10892; Ignac Skoda, 10894; Ivan Račič, 10895; Ivan Cvetkovič, 10896; Jožef Gnus, 10897; Ana Nečemer, 10899; Aloj. Račič, 10900; Martin Zakšek, 10902; Helena Velečević, 10905; k štev. 73. Suspendirani Karol Gregorin, 7040; Jožef Bostjančič, 7067.
131. Zopet sprejeti: Anton Mesich, 7878. Suspendirani: Katerina Kastelic, 7860; Jožef Kastelic, 7865; Jožef Smalčič, 7855; Jakob Božičević, 7874; Tomaž Murat, 7880. Črtani: Tade Jelič, 7881.
132. Suspendirani Frank Škerjanc, 9475.
134. Suspendirani: Anton Russ, 7444.
138. Suspendirani P. Macur, 10908; Fr. Matek, 10907.
140. Suspendirani Fr. Hren, 8482; Marija Hren, 8481.
143. Suspendirani: Tomaž Kocjan, 8152.
144. Suspendirani: Jožef Radolovič, 10812; Jožef Mna-dovič, 10322; And. Sabolovič, 11190; Štefan Cerkvenec, 10158.
145. Zopet sprejeti: Ant. Turkovič, 7340; Ant. Blatnik, 7404; Ant. Groznik, 7351; Jakob Mipelič, 7351; Jakob Zabukovec, 7374; Jožef Zamelj, 7334; Ivan Spelič, 7360; Filip Troha, 7390. Suspendirani: Aloj. Span, 7329; Fr. Ferkur, 7333; Jožef Govednik, 7352; Fr. Brezovar, 7358; Jožef Konestebo, 7369; Martin Muhič, 7395. Črtani: Jožef Janežič, 7360; Ivana Janežič, 11193; Rudolf Mantel, 7337; Mihael Rutar, 7339. Prestopil: Marko Golobič, 9908; k dr. 95.
146. Suspendiran: Ivan Luzar, 10933.
148. Umrl: Ignac Miklavčič, 8191. Prestopili: Fr. Razpel, 8201; Jožef Japel, 3809; k dr. štev. 125.
150. Suspendirani Jožef Ostanek, 7175; Jakob Miklavčič, 7102; Amalia Servajski, 8234.
154. Novo pristopili: Vinko Petterlin, 11544; Vaclav Redlič, 11545. Zopet sprejeti: Jožef Štefanac, 11405. Črtan Ivan Balant, 11027.
155. Suspendirani: Jožef Gomendi, 11436; Jožef Balant, 11438; Jurij Radošević, 11516; Rudolf Cenkovič, 11441.

S sobratiskim pozdravom *Blas Novak*, tajnik.

Vojna končana? — Pripravljanje v Jugoslaviji, spopadi na Reki, napad na ruske boljševeke, obnovljena blokada zaveznikov proti Rusiji ob baltiških provincih, Rumunija s svojim ropanjem na Ogrskem — vse to pomeni, da vojna še z daleka ni končana, in da to vojno podžiga z vsemi močmi pariška mirovna konferenca.

Ameriški družinski koledar za leto 1920

pričnemo v kratkem razpošiljati. Koledar je trdo vezan, obsega 196 strani in stane 65c. Klubom in društvom damo pri večjih naročilih znaten popust. Priporočamo, naj se rojaki po naselbinah med seboj dogovore in naroče po več koledarjev skupaj, da nam tako pomagajo znižati pošiljalne stroške; vezba, tisk in tiskarske potrebščine so letos mnogo dražje kot prejšnja leta, toda kljub temu smo določili koledarju najnižjo ceno, ki je v danih razmerah mogoča.

NIKJER ne dobite za tako majhen denar knjige s tako izbranim gradivom in ilustracijami ter trdo vezano, kakor je Ameriški družinski koledar.

SEDAJ, ko so tu dolgi zimski večeri in imate več časa za čitanje, vam priporočamo v naročitev tudi letošnji letnik Ameriškega družinskega koledarja (1919), katerega imamo še nekaj v zalogi. Stane 50c. **Naročila sprejema**

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL.

Angleški dnevnik "Manchester Guardian" objavlja poročilo očitvidcev in raziskovalcev, ki so bili po srednji Evropi in so študirali razmere zlasti v Nemčiji, na Poljskem, v Avstriji in na Ogrskem. Vsi se bavijo s strašno bedo, ki jo trpe posebno otroci. List pravi, da so "vsa poročila avtentična in resnična, in da slikajo ogabne masakre nedolžnih." K tem poročilom je uredništvo naredilo uvod, v katerem se pravi:

"Srednja Evropa je sedaj kraj smrti. Ne tihe smrti, solnčnega zapada starih ljudi ali bleščeče se službe junakov v bitki. Ne smrti, v kateri je nekaj krasnega ali dostojnega ali smotrenega. Le izvijanje življenja iz majhnih rok, ki so preslabe, prešibke za odpor, je to. Po vsej srednji Evropi umirajo otroci. Na milijone dojenčkov je pometanih iz življenja, kakor odvrže človek obrabljeno šaro."

Kulturni in gospodarski napredek človeštva temelji na znanju. Brez znanja ni napredka. Proletariat se osvoboduje suženjskih spon polagoma in v toliko meri, v kolikor napreduje v znanju. Slovenski delavci, čitajte Proletarca in socialistične knjige in brošure, kajti s tem pomagajte sebi in splošnosti do reorganiziranja družbe na temelju pravičnosti.

Vsak narod ima nesporno pravico, da se vlada tako, kakor hoče biti vladan po mnenju večine naroda.—W. Ostwald.

Obstoj enega naroda na stroške drugih narodov je vedno le nekaj časa mogoč; prej ali slej propade zatirajoči narod. Nasprotno pa vodi zveza narodov v švrho skupnega, vzajemnega zvišanja delavnosti in blagostanja k vedno višjim ciljem.—W. Ostwald.

Izmed vseh vzrokov narodnega sovraštva je nevednost največji.—H. Th. Buckle.

Velike države z različnimi narodi so bile obsojene vedno k začasnemu obstoju.—G. LeBon.

Nekdaj so iznašli pregovor, da so otroci bodočnost naroda. Par let pred vojno je bilo skoraj po vsej Evropi razširjeno gibanje za boljše varstvo otrok, prirejali so razstave otrok, stoletje so imenovali stoletje otroka. Kje je sedaj vse to? In kako daleč smo še od ideje človeštva, dokler se ne spoznava, da ne gre tu le za škodo posameznih narodov, ampak za bridko izgubo vsega človeštva?

L. S. Martens, zastopnik ruske sovjetske vlade v Ameriki, je poslal pismo državnemu tajniku Lansingu, v katerem protestira proti postopanju ameriških oblasti napram državljanom sovjetske Rusije. V pismu tudi omenja, da je sam pripravljen poskrbeti transportacijo Rusov iz Amerike v Rusijo in je raditega vsako deportiranje nepotrebno, ker se Rusi sami žele izseliti ob prvi priliki, ki se jim ponudi.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Koče in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebnih zavodov na zapadni strani mesta.

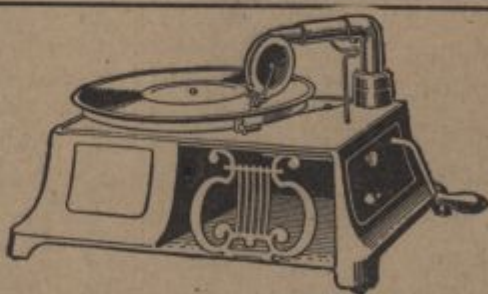
5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Samo za \$13.95 za kratko dobo.

ŠEST PLOŠČ IN STO IGEL ZASTONJ.

Fonograf, katerega vidite tu na sliki, je eno najnovejših in najbolj izpopolnjenih del na polju fonografov.

Izdelan je v lepem slogu iz najboljšega, trpežnega materiala, ki se ne more skvariti in je raditega poraben za mnogo let. Stroj je posebno močnega izdelka in ga je treba za večji ali manjši rekord naviti le enkrat. Ima posebni regulator s katerim lahko poljudno regulirate hitrost igranja fonografa. Glas ima čist, kajti ta fonograf je najnovejši, splošno izboljšano delo. Vsak glas se čuje razločno iz njega. Tudi fonografi po 100 dolarjev vam ne bi dali takega zadovoljstva, kakor naš fonograf, ki je ob enem tudi lepa dekoracija za vsak dom. Da seznanimo publiko s to novostjo, smo se odločili za kratko dobo prodajati jih samo po \$13.95, da s tem damo vsakemu priliko, da si ga nabavi. Cena je najnižja, ki jo moramo dati, kajti toliko stane nas. Fonograf je ravno tak, kakršnega oglašamo in mi garantiramo vsakemu, kdor z njim ne bo zadovoljen, povrniti denar.

ZASTONJ: Vsakemu, kdor izreže ta oglas in nam ga pošlje takoj z naročilom za fonograf, pošljemo popolnoma zastonj šest plošč z najnovejšimi komadi in 100 igel. Ne pošiljajte denarja naprej. Pošljite le en dolar kot predujem in ostale svoto pošljete, ko prejmete blago. Zapomnite si, da velja ta ponudba le za kratek čas, zato se požurite z naročilom, predno bodo šle cene za te fonografe kviško. Pišite in pošljite naročilo na

IMPERIAL NOVELTY CO., DEPT. 1136 MILWAUKEE AVE,
1669 B CHICAGO, ILLINOIS.

Severova zdravila yzdrzujejo
zdravje v družinah.

Dober liniment.

Menda ni potreba naglašati posebej in tolmačiti kako priporočljivo je imeti na roki steklenico dobrega linimenta za zunanjo uporabo v slučajih hitre potrebe — in tukaj ni nobenega boljšega za te reči kakor

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko olje), ki je znano kot jak sovražnik proti vsem lokalnim trganjem in bolečinam. Priporočljivo je za revmatizem, lumbago, sejatiko, proti oteklina, bolečinam v križu ali otrpljenju udov in mišičevja. Na prodaj v vseh lekarnah. Cene 30c in 2c davka ali 60c in 3c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Ako kdo želi prevzeti zastopstvo Proletarca za nabiranje naročnikov in oglasov, naj piše upravništvu za potrebne listine in informacije. Če imate v sebi zmožnosti agitatorja, ne odlašajte, nego pričnite z delom za list in organizacijo takoj.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD-
PORN JEDNOTL

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Daset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stari krajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a
70-9th Ave.
NEW YORK, N. Y.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Mi pošiljamo denar v vse kraje Slovenije,

**Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in
druge dele
Jugoslavije.**

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štepina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.